

ร อ บ รู้ - ร อ บ โ ล ก

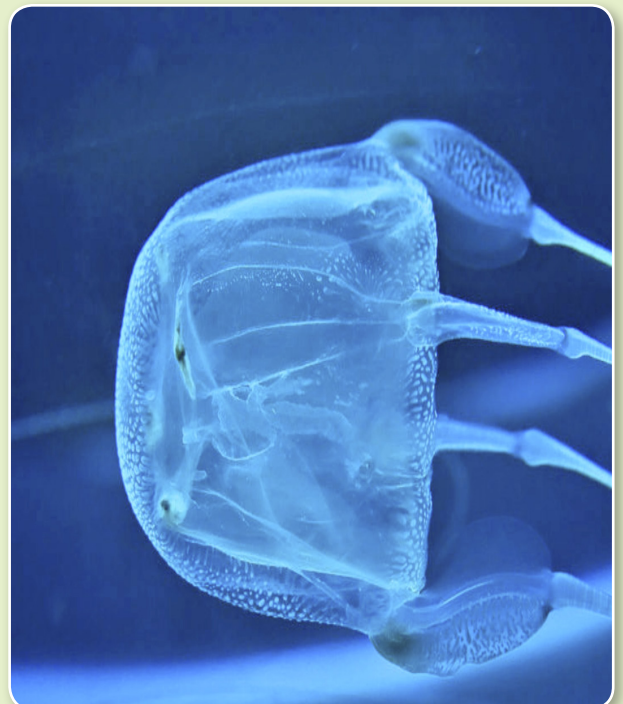
แมงกะพรุนสายพันธุ์อันตรายแห่งท้องทะเล

ช่วงเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ชาวนักท่องเที่ยวถูกพิษแมงกะพรุนกล่องเสียชีวิตที่เกาะพังง์ ทำให้คนไทยตื่นตัวเรื่องจำนวนและสายพันธุ์ของแมงกะพรุน รวมถึงเรื่องความปลอดภัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อโดนพิษจากแมงกะพรุนกล่องเป็นอย่างมาก แต่แมงกะพรุนกล่องก็ไม่ได้เป็นแค่สายพันธุ์เดียวที่มีพิษร้ายแรง ดังนั้นวารสาร วศ. ฉบับนี้เลยขอเสนอ แมงกะพรุนสายพันธุ์อันตรายอันดับ 1-5 ของโลก ให้ทุกคนรู้จักกันค่ะ เริ่มจากพิษร้ายแรงที่สุด

อันดับที่ 1 แมงกะพรุนกล่อง Box Jellyfish (*Chironex fleckeri*)

เริ่มจากตัวร้ายที่สุด มีพิษที่สุด และโหดที่สุดในบรรดาแมงกะพรุนทุกสายพันธุ์ คือ แมงกะพรุนกล่อง ซึ่งเป็นที่สนใจกันมากในขณะนี้ สามารถพบได้ในทะเลเขตร้อนในอินโด-แปซิฟิก และสำหรับทะเลไทย มักพบได้ทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน ในฤดูฝน โดยที่แมงกะพรุนชนิดนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ แบบหนวดเดี่ยว (พิษน้อย) และหลายหนวด (พิษแรง) โดยสายพันธุ์ *Chironex fleckeri* นี้ แต่ละตัวจะมีหนวดประมาณ 15 เส้น แต่ละเส้นอาจมีความยาวถึง 3 เมตร นอกจากนี้แล้วหนวดแต่ละเส้นมีเข็มพิษถึงห้าแสนอัน มีการประมาณการกันว่าแมงกะพรุนกล่อง 1 ตัวมีพิษที่สามารถฆ่าคนได้ถึง 60 คน ซึ่งพิษของแมงกะพรุนกล่องสามารถทำงานอย่างรวดเร็วและฆ่าเหยื่อได้ภายในไม่กี่นาที โดยพิษของมันจะไปทำลายระบบการทำงานของหัวใจ ระบบประสาท และเซลล์ผิวหนัง

โดยมีผู้เปรียบเทียบว่าการโดนพิษของแมงกะพรุนกล่องเหมือนกับความรู้สึกโดนฟาดด้วยแส้ หรือโดน نابด้วยเหล็กร้อน ความรู้สึกเจ็บจากการโดนต่อนั้นสามารถทำให้เกิดอาการช็อกและนำไปสู่การจมน้ำและหัวใจวายได้ในทันที ในขณะที่หากรอดชีวิต เหยื่อจะได้รับความเจ็บปวดต่อเนื่องหลายสัปดาห์และเกิดรอยแผลเป็นทั่วบริเวณที่โดนต่อย

ที่มา: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

อันดับที่ 2 Irukandji Jellyfish (*Carukia barnesi*)

แมงกะพรุน Irukandji เป็นแมงกะพรุนกล่องชนิดสายเดี่ยว ได้ชื่อมาจากชนเผ่า Irukandji ของประเทศออสเตรเลียเหนือ ซึ่งเป็นบริเวณที่พบแมงกะพรุนชนิดนี้ครั้งแรก แต่แมงกะพรุนชนิดนี้ยังมีการแพร่ไปทั่วมหาสมุทรและมีรายงานว่าพบแมงกะพรุนชนิดนี้ที่เกาะอังกฤษด้วย แมงกะพรุน Irukandji นั้นมีขนาดตัวเล็กประมาณ 5 มิลลิเมตร และหนวดยาวไม่เกิน 3 ฟุต ด้วยพิษที่ร้ายแรงขนาด 100 เท่าของพิษงูเห่า สำหรับใช้ในการล่าและป้องกันตัว นอกจากนั้นเข็มพิษของแมงกะพรุนชนิดนี้ยังมีอยู่ทั่วทั้งตัวและหนวดซึ่งต่างจากแมงกะพรุนชนิดอื่นๆ อีกด้วย แต่เนื่องจากขนาดเล็กมากของแมงกะพรุน Irukandji ทำให้เมื่อคนต้องพิษจากแมงกะพรุนชนิดนี้จะไม่เกิดอันตรายถึงชีวิตในทันทีหากได้รับการรักษาและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่เหมาะสม อาการจากพิษแมงกะพรุนชนิดนี้ประกอบไปด้วยกล้ามเนื้อเป็นตะคริว อาการปวดอย่างรุนแรงบริเวณหลังและไต ปวดแสบปวดร้อนบริเวณผิวและใบหน้า อาเจียน ปวดศีรษะ และอัตราการเต้นของหัวใจที่สูงขึ้น แต่ความรู้สึกตอนโดนต่อยนั้นจะไม่รู้สึกเจ็บมากนัก

ที่มา: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

อันดับที่ 3 Portuguese Man o' War (*Physalia physalis*)

Portuguese Man o' War เป็นสิ่งมีชีวิตกลุ่มหนึ่งในทะเลที่อยู่รวมตัวกันโดยมีถุงอากาศสีฟ้าเป็นตัวช่วยในการลอยตัวเหมือนลมน้ำเรือ ลักษณะคล้ายเรือรบสมัยศตวรรษที่ 17 ชื่อ Men-of-war และในออสเตรเลียยังมีอีกชื่อหนึ่งว่า ขวดสีฟ้า (blue-bottle) เนื่องจากสีฟ้าของถุงอากาศนั่นเอง Man o' War สามารถพบได้ในมหาสมุทรทั่วโลก โดยเฉพาะเขตทะเลทางเหนืออย่างสกอตแลนด์ พิษของ Man o' War นั้น คล้ายกับแมงกะพรุนพิษ ที่เมื่อโดนต่อยจะรู้สึกเจ็บปวดเหมือนโดนแส้เขี่ย และความเจ็บนั้นสามารถอยู่ได้เป็นชั่วโมงถึงหลายวันขึ้นอยู่กับปริมาณพิษที่ได้ และมีอันตรายอาการแทรกซ้อนที่เกิดจากการแพ้พิษโดยมีไข้ เกิดอาการช็อกตามมาด้วยการทำงานของหัวใจและปอดล้มเหลว ซึ่งอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

ที่มา: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

อันดับที่ 4 Lion's Mane Jellyfish (*Cyanea capillata*)

แมงกะพรุน Lion's Mane เป็นแมงกะพรุนขนาดยักษ์ที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่มนุษย์เคยเจอมา มีขนาดลำตัวใหญ่ถึง 8 ฟุต และมีหนวดที่ยาวถึง 100 ฟุต โดยแมงกะพรุนชนิดนี้อาจมีน้ำหนักได้มากถึง 250 กิโลกรัมต่อหนึ่งตัวเลยทีเดียว แมงกะพรุนชนิดนี้จะอยู่ในน้ำเย็น ซึ่งส่วนใหญ่สามารถพบได้บริเวณทะเลฝั่งแอตแลนติกเหนือรวมถึงสหราชอาณาจักร ทั้งยังสามารถพบได้ที่ประเทศออสเตรเลียหากน้ำทะเลมีความเย็นเพียงพอ พิษของแมงกะพรุนชนิดนี้จะทำให้เกิดความเจ็บปวดมาก และสามารถทำให้เสียชีวิตได้เนื่องจากทนพิษบาดแผลไม่ไหว และด้วยขนาดที่ใหญ่มหึมานี้ เคยมีเหตุที่แมงกะพรุนพันธุ์นี้เกยตื้นตายบนหาดในมลรัฐ New Hampshire ประเทศสหรัฐอเมริกา และเศษซากของหนวดที่โดนพัดกระจายบริเวณชายหาดทำให้คนถึง 150 คนบาดเจ็บเลยทีเดียว

ที่มา: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

อันดับที่ 5 แมงกะพรุน Sea Nettle (*Chrysaora*)

แมงกะพรุน Sea Nettle สามารถพบได้ทั่วไปบริเวณชายฝั่งทั้งสองด้านของทวีปอเมริกาเหนือ แมงกะพรุนพันธุ์นี้เป็นที่รู้จักกันดีที่อ่าว Chesapeake ชายฝั่งตะวันออกประเทศสหรัฐอเมริกา พบมากในช่วงฤดูร้อน โดยแมงกะพรุนชนิดนี้จะรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่ม (bloom) ขนาดใหญ่ และเป็นอันตรายต่อผู้มาว่ายน้ำบริเวณนั้น Sea Nettle เป็นแมงกะพรุนขนาดใหญ่ โดยมีขนาดลำตัวสามารถวัดได้ถึง 1 ฟุต และหนึ่งตัวมีหนวดถึง 24 อัน ที่สามารถยาวได้ถึง 6 ฟุต และหนวดเหล่านี้เองที่ซ่อนเข็มพิษเอาไว้ พิษของแมงกะพรุนชนิดนี้จะทำให้เกิดผื่นบนผิวหนังที่โดนพิษประมาณ 1 ชั่วโมง และเจ็บปวดมาก แต่ส่วนมากพิษจะไม่ร้ายแรงมากจนถึงขั้นเสียชีวิต

ที่มา: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

เพราะฉะนั้นหากโดนแมงกะพรุนต่อระหว่างเล่นน้ำทะเล ควรตั้งสติและพยายามขึ้นฝั่งให้เร็วที่สุด จากนั้นสังเกตรอยแผล หากพบว่าเป็นรอยเส้นสายคล้ายรอยไหม้เป็นบริเวณกว้าง ให้รีบนำส่งโรงพยาบาลให้เร็วที่สุด โดยขณะรอรถฉุกเฉินมารับ ควรตักน้ำทะเลริมฝั่ง (ยิ่งน้ำอุ่นยิ่งดี) สาดบริเวณที่โดนแรง ๆ เพื่อเป็นการกำจัดเข็มพิษที่ติดออกไปให้มากที่สุด แต่ห้ามใช้น้ำจืดหรือแอลกอฮอล์ล้างโดยเด็ดขาดเพราะจะทำให้กระเปาะพิษแตก ตามหลักการการผ่านเยื่อของสารละลายหรือออสโมซิสที่สารละลายความเข้มข้นสูง (สารละลายพิษแมงกะพรุน) จะไหลผ่านเยื่อไปยังสารละลายความเข้มข้นต่ำ (น้ำจืดหรือแอลกอฮอล์) ทั้งนี้ผู้อ่านสามารถอ่านวิธีปฐมพยาบาลเมื่อโดนพิษแมงกะพรุนโดยละเอียดได้ที่ เว็บไซต์ศูนย์สารสนเทศทางระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข <http://www.boe.moph.go.th/>

นอกจากนี้การแก้ปัญหาการระบาดของแมงกะพรุนยังสามารถทำได้ที่ต้นเหตุ นั่นก็คือ การรักษาระบบนิเวศน์ของท้องทะเลให้เกิดความสมดุลและสมบูรณ์ โดยการลดการปล่อยน้ำเสียที่เป็นสาเหตุการเพิ่มจำนวนของแพลงก์ตอนที่เป็นอาหารของแมงกะพรุน และลดการทิ้งขยะลงทะเลที่เป็นการฆ่าเต่าทะเลที่กินแมงกะพรุนเป็นอาหาร เนื่องจากเต่าทะเลนั้นจะกินขยะของเราแทนและตายในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

Animals : *Most dangerous jellyfish* [online]. Planetdeadly.com. 2015 [viewed 14 August 2015]. Available from: <http://www.planetdeadly.com/animals/dangerous-jellyfish>

Internet forum. Facebook : *Thon Thamrongnawasawat* [online]. 1 August 2015, 22:14 [viewed 14 August 2015]. Available from: <https://www.facebook.com/thon.thamrongnawasawat/posts/1165661240115744>

ธัมม์ทิวัตต์ นรารัตน์วันชัย. พิษจากแมงกะพรุนไฟ [ออนไลน์]. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. สำนักวิชาเวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ. [อ้างถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2558]. เข้าถึงจาก: <http://www.mfu.ac.th/school/anti-aging/admin/uploadCMS/research/fuWed10521.pdf>